

V snegu in metežu.

(Spisal Václav Kosmák. Preložil Jožef Gruden.)

Bil je jasen zimski dan.

V koči pri Škrlju je ležala na smrt bolna žena. Mož in petnajstletni sin sta sedela za statvami in tkala.

„Jezus, Marija!“ je vzdihnila bolnica ter položila roko na srce. „Kapljice, kapljice!“

Tkalec je skočil, vzel majhno, modro steklenico, izcedil poslednje kapljice na sladkor ter ga pomolil ženi, ki se je bolesi zvijala, zakaj imela je v srcu krč, po kapljicah pa ji je kmalu odleglo.

Gospodar je še enkrat pogledal steklenico, skomizgnil z ramami pa rekel sinu: „Janezek, je že prazna. Kar obleci se, pa pojdi po drugo v mesto.“

S police je vzel knjižico, položil na mizo goldinar in popisano papir.

„Tukaj je recept in denar. Zunaj je lepo. Lahko prideš do večera domov.“

Sin je skočil izza statev, naglo si umil roke in obraz, obul črevlje, snedel v naglici nekoliko mrzlih krompirjev, oblekel očetov kožuh, rekel materi z Bogom! in odšel.

Bolnica mu je podala suho uvelo roko, zrla nanj z očmi neizrečne ljubezni in skrbi ter zašepetala z ubitim glasom: „Spremljaj te angel Gospodov, moj sin, pa podvizaj se! Viš, tako kratek je dan.“

„Ne bojte se, mati, bom hitro hodil.“

„V mestu lahko izpiješ maselc piva, da se pokrepčaš, — a ne več!“ je pristavil oče.

„Dobro, dobro,“ je odgovoril sin. „Z Bogom!“ in pokropil se je z blagoslovljeno vodo pri vratih ter odhitel.

Ko je deček stopil iz tesne, nizke sobe na jasni, zdravi zimski zrak, si je globoko oddihnil, kakor bi bil pal težek kamen z njega in stopal je z urnim korakom proti lesu, skozi katerega je držala pot v mesto. Lesketajoč sneg mu je škripal pod nogami, vrabci in strnadi so poletavali s strehe na streho, z drevesa na drevo in so veselo ščebetali v jasnem solncu. In Janezek, doma navezan na naporno delo in vzdihovanje ljubljene matere, se je tudi razveselil pod širnim nebesom. Jel je veselo žvižgati in mahati s palico. Hitro je bil v gozdu. Hoditi je bilo treba po gozdu dobro uro hoda. Ceste so se tuintam križale, ter šle k raznim skladanicam naklanih drv ali drvarnam. Janezek pa je poznal cestó, da bi še z zavezanimi očmi ne bil zašel. Stopal je smélo in brez bojazni. A kako lepo je bilo v lesu! Tiho so stala s snegom obremenjena drevesa s povešenimi vejami, a mladovje in brinje je ležalo pod snegom kakor v pernici. Le zdajpzdaj je pal sneg z veje, mlado drevesce se je zmajalo pod sneženo silo ter zaječalo.

plaha srna je mignila kakor duh preko ceste, a v dalji je pela drvarjeva sekira, pokal vaščan ob težko obloženem vozu, a zvonci pri saneh so divno, milo cingljali v lesni samoti. Sploh pa je vladala veličastna tišina. Noben ptič ni začivkal, nobena veverica poskočila.

Janezek je šel skozi borovje, dokler ni prišel k staremu hrastu, na katerem je bila podoba presvete Trojice. Prekrižal se je ter krenil na desno k lopi, kamor so se lovci in logarji zatekali v slabem vremenu. Od starega hrasta pa se je začel trd les — sami gabri, hrasti, jeseni in tupatam javor ali breza. Vzpenjali so se na kvišku kakor vitki v ledu se blesteči stebri v velehramu, a s snegom pokriti vrhovi so se dvigali kakor kristalov obok, skozi katerega je prodiralo zlato solnce. Spodaj je bila tajna poltema, kakor v gotiški cerkvi z barvanimi okni.

Od lope je korakal bradat logar s kučmo na glavi, s pipo v ustih, puško na rami, z rokami v žepu. Ko je srečal dečka, se je ustavil, vzal pipo iz ust, pljunil ter vprašal:

„Kam?“

„V mesto materi po zdravila.“

„Ali je bolna?“

„Pa še jako.“

„Hiti, da te ne ujame noč.“

„Saj je jasno.“

„Morda ne bo več, ko se boš vračal. Zajci si kopljejo lož. Pogledaj no na pošti, če je kaj pisma tam.“

„Lahko stopim tja. Z Bogom!“

Razšla sta se. Janezek je hitel k lopi. Pri njej je bila majčkena loka. Za loko se je dvigal breg. Preko njega je držala le steza. Na drugi strani pa je bilo zopet borovje in smrečje, dokler nisi prišel na polje. Kraj gozda je stal star, nagnjen križ. Tam je nekoč treščilo v staro ženico, ko se je vračala z dračjem na plečih domov ter hotela pred nevihto vedriti pod košato lipo. Lipo so že posekali, križ je že segnil, le povest se je ohranila. Od gozda gre pot preko polja do ceste, ki pelje v mesto.

Janezek je dobro šel po poti, štel brzojavne droge, ter pozdravljaj voznike na saneh.

Slikal si je lepo prihodnost, ko bo imel tudi takšne sani in konje in pri teh veselih mislih je malodane poskakoval.

Cesta mu je uhajala, da je bilo veselje. Naenkrat so zažareli stolpi pri cerkvi in na mestni hiši, šel je mimo mitnice in stopil na trg pred lekarno, kjer se je vse lesketalo ter vonjalo, da mu je kar migljalo pred očmi. V lekarni pa je bilo več ljudi, torej je moral čakati. Stal je pri vratih in zrl na trg skozi veliko stekleno ploščo, tako veliko, da še v podolski župni cerkvi ni takih. Oo, kako so ti ljudje v mestu bogati. Gospodje so šli mimo v tako lepih klobukih in čepicah ter vsi v novih oblekah in kožuhih! In skoro sleherni je pušil smodko. Kaj pa šele ženske, to se še povedati ne da, kako krasne obleke so imele in klobuke vse v cvetlicah in peresih. Vsaka je bila kakor grofica! Janezek je stal ves začuden in ponižen

ter spoštljivo držal čepico v roki. Dasi je bil že večkrat v mestu, je vendar z novim občudovanjem motril vse krog sebe.

Stal je tako, dokler ni zaklical lekarnar: „Česa pa Vi želite?“

Janezek mu je pomolil steklenico, recept in goldinar. Lekarnar mu je nalil kapljic, zavil steklenico ter mu dal 45 kr. nazaj iz goldinarja. Deček je rekel „z Bogom“ skočil še na pošto ter se ustavil v majhni gostilni ob mitnici.

„Prosim Vas, dajte mi maslec piva in žemljo,“ je rekel, ter šel v kot pri peči.

Gostilničar mu je prinesel piva in košarico z različnim pecivom. Največjo žemljo si je izbral ter jo s slastjo pojedel; izpil pivo in hajdi domov.

Ko je stopil na ulico, je videl, da se je nebo potemnilo in solnce pordečilo. Ali ni se strašil tega. Brezskrbno je hitel domov ter potoma premišljal o materini bolezni doma. Revež, ni še poznal sveta pa je menil, da je vse zlato, kar se sveti.

V takšne misli vtopljen ni zapazil, da se nebo oblači. Zdajci je začutil sneg na licu. Ozrl se je — a glej, začelo je snežiti. Izprva samo kakšna snežinka, a vedno gostejše in gostejše, dokler ni na vso moč jelo snežiti, da je komaj videl od drevesa do drevesa. Pospešil je korak ter kmalu prišel do Borovelj. Od tu je srečno došel k velikemu oskoršu, pri katerem je zavila pot preko polja h gozdu. Že se je mračilo, dasi še ni bila štiri ura in snega je že bilo toliko, da ni več dobro razločeval kolesnic. Pot je bila razdrapana, polje na obeh straneh zorano, ni toraj razločeval, gre li po poti ali po njivah.

Gozda ni mogel zagledati. Sicer je dobro vedel, v kateri strani leži, zato jo je mahnil naravnost ter si mislil: „da le pridem v gozd, tam najdem stezo in dobro bo.“

Podvival se je, kolikor so mu pripuščale moči. A gozda ni bilo nikjer, dasi je menil, da že tako dolgo hodi. Seveda v metežu, pa še posebno, ako je človek sam, se mu zdi vse drugačno, in čas leze kakor polž. Pogumno je stopal dalje in dalje, vedno naprej — pa tu nič, tam nič — le sneg in polje.

„Morda sem jo krenil preveč na levo,“ si je mislil, „saj bi že davno imel biti v gozdu! Mahnem jo na desno.“

Krenil je na pravo, ter se požuril, kolikor je mogel, da mu je pot s čela lil. Dolgo je begal, da je zagledal pred seboj nekaj temnega, visokega in široko razprostrtega.

„Hvala Bogu!“ si je oddahnil, „gozd.“

Namah je umiril korak, a prišedši bliže, je videl pred seboj skedenj. Ustrašil se je: „Kaj je to?“ Vas je bila. Šel je naprej. V vseh oknih je bila luč. Srečal je moža v kožuhi.

„Prijatelj, ga je ogovoril, „prosim Vas, kje sem?“

„V Borovljah.“

„V Borovljah? Moj Bog!“

„Kam ste namenjeni?“ ga je vprašal vaščan.

„V Dolnice.“

„Slabo pot boste imeli.“

„Ne pomaga nič. Moram domov, nesem materi zdravila.“

„No, pa srečno hodite. Ali v tem vremenu bi človek psa ne podil od hiše. Le pojte od oskorša na desno, dokler ne pridete do šipka od šipka pa nekoliko na levo, da pridete k lesu. Z Bogom!“

„Bog Vam plačaj,“ ga je zahvaljeval Janezek ter se spustil po novi poti. Srečno je prišel k oskoršu in krenil v stran. Napenjal je oči, kolikor je mogel, da bi razložil cesto. Ali vse zaman. Bilo je tema kakor v rogu. Naenkrat je zagledal pred seboj nekaj velikega.

„Kaj, je že les?“ se je čudil.

Ko je bil bliže, se je to skrčilo v grm. Šipek je bil. Krenil je malo na levo in je res prišel čez četrte ure h gozdu ter po nedolgem iskanju našel križ. Zahvaljeval je Boga, nekoliko pomolil, ter jo ubral dalje.

Sneg se je neprenehoma usipal, tema v lesu je bila še večja — Janezek ni skoraj razločeval dreves. Naenkrat je zadel ob drevo. Kaj je to? Tiplje in vidi, da je to podrtó drevo. Sapa mu je zastala.

„Kje sem? Popoldne tega nisem videl, a viharja tudi ni bilo.“

Obšel ga je smrtni strah; izpoznal je, da je zgrešil pot. V imenu božjem jo je mahnil navzdol v nadeji, da najde loko z lopo in nadaljno pot. Begal je semtertja, da mu je pot s čela lil, napenjal oči, da so se mu delali ognjeni kolobarji pred njimi; klical je, a vse zaman — megla in sneg sta udušila njegov glas in klic. Tudi odmeva ni bilo. Nikjer žive duše, le mrtvi, prazni, nemi les.

Pred seboj je videl mater zvijati se na postelji, slišal njene vzdihne. Gorke solze so mu tekale po licu, segel je krčevito po steklenici s kapljicami, čudno, da je ni zdrobil. Mudilo se mu je. V begu se je včasi izpodteknil ob kamen ali porobek, da mu je sapo jemalo. Poslednjič so mu omagale noge. Silno lakoto in žejo je začutil. Vzel je v usta kepo snega, da bi si zmočil vsaj jezik. Umiril je korak ter se udal v voljo božjo. A tudi tako se mu ni hotelo iti. Tresel se je po vsem telesu. Vil je roke in klical: „Ljubi angel varih, ali me več ne poznaš?“

In jel je krčevito plakati. Do smrti utrujen je sel na porobek v goščavi, da bi si odpočil. Križ ga je bolel, zato je presedel v sneg, oprl se s pleči ob štor, zavil v kožuh, klonil trudno glavo ter s slabim glasom klical: „Hola, hola! dobri ljudje, kje je kdo? Pomagajte!“ — A nobenega odgovora; kroginkrog samo nema noč in nemi gozd.

Kadar pa je tako klical, je zasnival, a mehki, prijetni sneg je padal nanj.

Doma pa je umirala mati ne toliko bolečin, kakor strahu zaradi Janezka. Ura je bila sedem, bila osem — ali Janezka ni bilo od nikoder.

Bolnica se je zvijala na postelji: „Ljubi mož, prosim te, kakor se sam Bog prosi, pokliči kakšnega soseda, pa pojdi Janezku naproti, sicer me bo same skrbi konec.“

„Ali naj te kar tako pustim?“

„Pojdi mi po sosedo, a ti se odpravi, prosim te! Ubogi otrok, morda je že zmrazil. Ne bom več videla živega.“

In krčevit jok ji je stresal onemoglo telo.

„Nikar ne jokaj, Marjeta, saj grem, izvestno ga dobimo, le zakasnil se je“, je tolažil mož bolnico.

Brž se je oblekel in pozval nekoliko sosedov; prižgali so svetilke ter odšli proti gozdu. Nočni čuvaj z rogom je šel ž njimi. —

Janezek je ob porobek oprt še spal, dasi je bil že na pol zameten. Naenkrat je zaslišal prijazen glas, kakor bi ga budil: „Janezek!“ čez nekaj časa spet: „Janezek!“ in vtretjič: „Janezek, vstani, zmrazil boš!“

In deček se je probudil in začudeno zrl okoli sebe, kdo ga kliče. A videl ni nikogar — le temni, prazni nemi les.

Poskočil je in se čutil kakor prerojenega. Spanje ga je pokrepčalo. Začel je premišljati, v katero stran naj se obrne — v tem hipu je zaslišal trobiti nočnega čuvaja. Veselja se je stresel. „Blizu vasi sem!“ je vzkliknil ter se spustil v ono smer, odkoder je slišal trobento. Zategnjeni zvoki so doneli zmeraj bližje, vedno jasneje, da je poslednjič zaslišal človeški glas. Obstal je ter prisluškal.

„Janezek!“ so klicali od daleč.

„Hohó!“ se je odzival deček ter hitel, kolikor so mu noge pripuščale.

Kmalu je zagledal medle svetilke in temne orjaške postave. Pa čim bolj so se bližale, tem manjše so bile — dokler ni spoznal očeta in sosede.

Vsi so veselja kriknili.

Škrlj je zaklical: „Janezek, ali si ti?“ „Da, jaz sem oče.

„Za božjo voljo, kje pa si bil?“ — „Zgrešil sem bil pot.“

„No, pojdi, te ponesemo, saj nismo daleč.“

„Nič me ne bolijo noge. Le urno naprej, da ne bodo mati preveč v strahu.“

In pospešili so korak proti domu in med potjo je vsak pripovedoval podobne dogodke iz svojega življenja.

Nočni čuvaj je omenil: „Poslušajte me. Ako kdo zgreši pot, naj se spomni, s kom je jedel o Veliki noči rdeče jajce, pa takoj vé, kod hodi. To vem iz lastne izkušnje.“

Medtem je mati vzdihovala doma. Kadar pa je začula korake pred hišo, je vzdignila glavo in zrla v vrata, kakor bi jih hotela prebosti.

Duri so se odprle in vstopil je oče s sinom vred. Bolnica je stegnila roke ter zaklicala: „Moj otrok!“

In Janezek je pristopil k materi ter jo poljubil. Potem je sedel k njej in preden je soseda pogrela večerjo, je pripovedoval materi, kako je blodil.

Ko je pripomnil, da ga je nekdo trikrat poklical: „Janezek, Janezek, Janezek!“ a ne ve, kdo — je mati sklenila roke ter se radostno nasmihala rekoč: „To je bil tvoj angel varih. Jaz sem k njemu molila.“

In gorke solze so se ulile njej in sinu po licih.

